

renadiu», Muntaner (fets de 1306, Casac. vi, 63.10, § 223); «Són la Illa de Mallorca / --- / d'oli, legums e forment / covinentment só bastada; / de nobles *vi-nyes* ornada, / raïms moscatells e parrells / ---», Turmeda (*Divis. Mall.*, NCL. x, p. 114).

En lèxics des del Busa-N. 1507. «Qui bo vi en la *vinya* vol / fa que la banye bé 'l sol», en les Geòrgiques empordaneses del patriarca NFages de Romà, aforismes o *Cartilla rural*, 1849, que també descriu la plantació de vinya «amb perpals, a peu de ruc, a vall obert» (*Cartill.*, 93, 94, 95). V. en el DAg. els noms de les menes de vinya a Mall. segons distinció cronològica; i la definició de la *vinya campà* en el Penedès; i en el Vallès, el «plantar una vinya a vall obert o *calavera*»: nom interessant, del qual dubtem entre veure-hi un derivat de CARÀBUS 'closca, barca', amb metàtesi i dissim. (*carav-* > *calav* > *caval-*, cf. CARO i *caravera*=*caravela*), o una de les nombroses variants (semàntiques i fòniques) de CLAVEGUERA o simplement un derivat de *cavar* (< *cavalera).

V. la terminologia lèxica de vinya a Font de la Figuera, segons J. G. M. (1957) que he extractat a SON-TA. I serà útil confrontar tot això, i enriquir-ho a base de monografies de romanistes estrangers: J.-L. Bonaparte, «Words connected with vine in Latin and the Neo-Latin dialects» (*Transactions of the Philol. Society*, 1882-3, 251-312); L. Gignoux, «La terminologie du vigneron dans les patois de la Suisse romande», Halle, 1902; Aebischer «Élucidations bacchiques et étymologiques sur les noms des vieux cépages valaisans», 1959 (32 pp.).

En l'aspecte geogràfic, ecològic i toponímic, serà bo d'observar que les zones on hi havia hagut conreu de vinya s'han restret molt en el Princ. i el P. Val., com ho revelen els NLL derivats de *vinya* en comarques o rodalies on avui no n'hi ha. Pau Vila detalla això amb gran riquesa i coneixement geogràfic a Cerdanya, en el seu llibre sobre aquesta comarca. De Cerdanya se sap que no hi ha hagut vinyes des de fa moltes generacions. També en el Ripollès: *Vinyoles de Portavella, Vinyoles d'Orís* (1930, 1954), a l'angle SO. de la comarca, llogarets ben coneguts; en el terme de Parròquia de Ripoll, noms menors *Vinyola, Vinyeta* (1953). Climes massa freds perquè avui s'hi conreïn ceps, que prosperarien ben poc; però la vida medieval afavoria (i àdhuc a dels segles de la pau post-remença) un règim municipal d'economia closa, i s'evitava la importació de vi i de tot allò que bé o malament es pogués produir en el terme. Més extensament encara, en el Pallars i a la Vall d'Aran. En el meu llibre, *El Parlar de la Vall d'Aran, Gramàtica i Diccionari* (en premsa el dicc.), dono dotzenes de testimonis de *vinya* i *Vinyaus*, en una vintena de pobles de tota la meitat Nord d'aquella terra, on ja la vinya no es conrea enlloc.

I al Pall., el mapa IGC, ens permet de constatar que no hi ha vinyes en tot el Pall. Sobirà, fora de molt poc al capdavall, entorn de Gerri, en contrast amb la Conca de Tremp, on encara abundaven (notem, però, el nom de Sant Joan de *Vinya frescal*, llogaret de la Pobla de Segur, al capdamunt de la Conca, amb l'adj.

revelador del caràcter poc càlid i un poc ufanós de la vinya).

Però els topònims que contenen VINEA continuen Pallaresa i Ribagorçana amunt; a la Ribagorçana, *Vinyal*, és un llogaret vora el riu, ja més amunt de Villaller, quasi al peu de les Malèides. Bastant en toponímia menor per la Pallaresa, almenys fins a la Vall d'Assua, on encara n'hi ha molts; no sols a la rodalia de Sort: *La Vinya* avui cap a Puiforniu, *Les Vinyes* i *lèx biyáls* a Olb; *Els Vinyé(r)s*, *La Vinya* i *Passovinyes* (< *Poi-ses-vinyes?*) a Bressui, *Lèx biyáls* a Envin; Vall d'Assua; *la Vinya de Carrerer* i altres tres més carretera amunt en el terme de Rialb (tot això avui convertit en prats o conreus magres, i també en els pobles més elevats en aquesta vall: *la Vinya tomáza*, a dalt a Rodés; *La Vinya, La Mallola* i *La Vinyeta*, tres partides de Caregue (1959). Adhuc en amunt de Llavorsí hi ha, dessota d'Aidí, la *Roca de la Vinyassa*.

Acabem amb el necessari desmentiment d'una condemna de l'AlcM, § 5: gratuïtament afirma que no existeix la § 1 del Dfa. 'arbust *Vitis vinifera*', qualificant-ho de «pur gallicisme, sense vitalitat»: fals allò, i això és al contrari ben viu en boca dels parlants ciutadans, almenys com a alternativa estilística i aclaridora (indispensable quan *cep* restaria equívoc), per més que sigui desusat en el parlar planer de pertot i en el lèxic pagesivol de l'integrista AMALcover, a la maníaca galhofòbia del qual devem aquesta com tantes altres acusacions als col·laboradors de Fàbra. Cal dir que com a nom de la planta individual es diu *cep*? Però l'altre és lícit i fins necessari en certs casos. I no sols no es desusat literàriament, sinó que ni tan sols és des de data recent o moderna, car ja ho veïem en el S. xv: «una contrada qui s'anomena Terra de Bongaudir, en la qual se liguen les *vinyes* ab longanisses al entrar, e han-hi una oca per un diner ---», *Decam.* VIII, § 3, 446.9 (traduint «nella quale si legano le *vigne* con le salsicce e avevasi un' oca a denaio»).

DERIV.: *Vinyada, Vinyader* [1507]: «gordia de les vinyes», Busa-N., DTo. 1647 etc.; en el banyolí-perpinyanès Miquel Agustí 1617; i en el parlar tradicional val.: «la por guarda la vinya, que no 'l *vinyaders*», Carles Ros (*Adages y Refranys*, a. 1736, p. 67); cf. en Eiximenis «qu'è que diga lo *bander*, la paor guarda la vinya». Formació que no ens ha d'estranyar: del col·lectiu *vinyet*, -ETUM, la derivació a *vinyeder era amb -d- obligada, d'on sortí -ader amb la normal dissim. e-é > a-é.

Modernament *vinyater* ha tendit a superposar-se a -ader, en harmonia amb el parònim *vinater*, però Verdager encara usava aquell: «Ningú com jo, infelissa! los *vinyaders* podaren, / y'l bou de mar verema; per dar-los llit molsós, / niaren les cigonyes, los magraners brostaren; / mes jo parí per péixe'ls mon fruyt ---», *Atl.* VIII, 30a: així en l'original de 1877, però canviat en *vinyaters* en l'ed. de 1878; encara Belv. i Lab. porten *vinyader*, però els DAg. i Dfa. només *vinyater* i *vinyataire*. *Vinyader* era la forma tradicional a l'Emp.: «lo *vinyader* avisat / vol més d'una